

Rudolf Brajčić

IMA LI RAZLOGA DA CRKVI OKRENEMO LEĐA?

Od svršetka Sabora prošlo je deset godina. I ne možemo reći da to desetljeće nije bilo saborsko vrijeme, da mu Sabor nije udario svoj pečat. Lice Crkve prilično se izmijenilo, i ono navještajno, i ono bogoštovno, i ono upravničko. Bogoslovski priručnici odišu drugim duhom nego oni predsaborski. Božjim narodom kolaju riječi i teze iz saborskog rječnika i tezarija: zajedništvo, euharistijsko slavlje, svi smo Crkva, dostojanstvo laika, karizma, opće svećeništvo, prezbiteri itd. I ne može se reći da se njima barata kao nekom duhovnom inflacijskom valutom, nego se njima stvarno želi izreći duhovna vrijednost, koja se danas sa zadovoljstvom već doživljava i ostvaruje. Božja riječ udomljuje se u Božji narod sve šire i dublje. Čini nam se da pomalo »ulazimo« u Crkvu kao otajstvo, u prihvaćanje da smo jedno Tijelo i da nam Duh Sveti, koga sazivamo u euharistijskim molitvama u želji da »postanemo jedno Tijelo i jedan Duh« više nije nepoznati Bog, o kome smo prije jedanput u godini nešto više saznavali. Skupine pentekostalaca nastoje biti Duhovi gejjiri u još nezagrijanim sredinama. Vrtače molitvenih skupina počinju prekidati kršnu golet Ecclesiae orantis. Dodiri s odijeljenom braćom, iako ne više tako spektakularni kao oni na početku, umnožili su se. Willebrandsovi godišnji izvještaji zadivljuju opsegom i sadržajem obavljenoga posla. Saborskom vitalnošću uspostavljaju se novi dodiri s islamskim svijetom i sa Židovima. U misije je sam Papa na Bogojavljenje ove godine iz bazih'ke Sv. Petra poslao 600 misionara iz 70 redova i kongregacija. Tom je zgodom dao misionarski križ i nekim laicima, i bračnim parovima. Svake tri godine Sinoda biskupa u Rimu čini ispit savjesti Crkve iz saborskih dokumenata, usredotočen oko najosjetljivijih točaka kao pravde u svijetu, ministerijalnog svećeništva, evangelizacije svijeta.

To je pogled iznutra u pokoncilsku Crkvu. To je saborsko proljeće u njoj uza sve napetosti koje ponegdje prevladavaju, uza sav manjak dijaloga i nerazvijeno psihološko vodstvo, uza svu klerikalizaciju i sporu

aklimatizaciju teologije tehnici, uza svu mehanizaciju bogoštovlja Božjega naroda, nerazmjernu stimulaciju vjerskog i moralnog života strahom u odnosu prema ljubavi.

Ipak neke skupine mladih, a oni za sebe tvrde da se dnevno umnožavaju metodom zaraze, okreću leđa takvoj Crkvi, opredjeljuju se za suvremenije strukturiranu Crkvu, za Kristov lik bez teoloških okvira, za oblike spontanog i slobodnog religioznog izjarivanja. Okrivljuju tu i takvu Crkvu za to što anonimni kršćani još uvijek nikako ne izlaze iz svoje anonimnosti, nego se možda još više umataju u nju; što pluralistički nastrojeni duhovi u kršćanima ne vide ništa više od pluralističkih partnera, s kojima se nešto snošljivije živi nego prije; što su stijenke javnoga života otporne protiv zraka koje zrači otajstvo Crkve, prisutno na vidljiv način kao sakrament spasenja usred povijesnog zbivanja. Kad bi u Crkvi bilo sve u redu što se tiče ispunjenja njezinih bitnih zadaća, oni ne shvaćaju kako bi izvan Crkve moglo biti još nešto u neredu, još nerasvijetljeno Kristovim svjetlom i neosvojeno za Božje kraljevstvo. Ako ljudi ne vjeruju, to je zato jer ljudi vjere nemaju pravu i čistu vjeru, do kraja djelotvornu i neotklonjivo preporučljivu; ako je po dolinama, u koje su usječena korita zbivanja, tamno, to je zato jer nema rasvijetljenog grada na gori; ako svijet nije kvalitetno drukčiji, to je zato što Crkva nije kvalitetno drukčija od njega. Otud u njima želja za pravom vitalnom Crkvom, za pravim evanđeoskim Božjim narodom i za pravim, autentičnim kršćanskim životom. Kompasi su im okrenuti prema toj novoj Crkvi, koja im jedina pruža nadu u mogućnost afirmiranja Kristove stvari u našem vremenu.

Zanimljivo je da se u povijesti javljalo isto neraspoloženje prema stvarnoj Crkvi u kojoj se i s kojom se živjelo, iako su bili drugi razlozi koji su na to poticali. Ekleziološka predaja zna za dva ekleziološka rvanja. Jedno pada u prva stoljeća i u rani srednji vijek, a drugo na kraj srednjega vijeka. I u jednom i u drugom išlo se za čišćom Crkvom, za Crkvom besprijekornom i svetom.

Oštra praksa podjeljivanja sakramenta pomirenja u staroj Crkvi, koja pogoduje montanistima, svodi se na taj problem. Poslije će u ranom srednjem vijeku katari i albingenzi ići također za čistom Crkvom. Međutim, ta se težnja za čistom Crkvom završava time da čovjek postane heretik. I montanist i katar heretik je sa sektaškim prizvukom. Očima je bilo jasno da je nemoguće sastaviti čistu Crkvu. Sv. Augustin je protiv takvih nevinih težnja izgovorio riječ: »Hoćeš li imati Duh Kristov? Ostani u Tijelu Kristovu!« Duh Kristov ima svoj stan u Kristovu Tijelu, koje subzistira u Katoličkoj Crkvi.

Drugo se rvanje zbilo u 16. stoljeću. Reformatorski kršćani kažu: Božja riječ je tamo kamo ne dopiru crkvena služba i vodstvo. Išlo se za čistom Božjom riječju bez filtra vidljivoga vodstva i učiteljstva. Izbrisale su se vidljive granice Crkve i njezini prostori našli isključivo u Riječi i Duhu, u Duhu i u Riječi. Tim brisanjem vidljivih granica provelo se

stvarno razjedinjenje zapadnog kršćanstva, otpisalo se jedinstvo, za kojim svi danas nostalgично čeznemo.

I u jednom i u drugom slučaju, i u slučaju montažista, albingenza i u slučaju reformatora, revnost za svetost Crkve bila je ona koja ih je opredjeljivala za čistu Crkvu. Danas se revnost okrenula prema nečemu drugom, ali to se okretanje vrši također iz nezadovoljstva sa stvarnom Crkvom, onakvom kakva ona danas jest. Danas se revnost okrenula prema dovođenju svijeta u Božje kraljevstvo, prema probijanju putova Crkvi u moderno društvo. I u ime tih apostolskih ciljeva ide se za Crkvom drukčijih struktura, za Kristovom osobom bez teoloških okvira, za religioznim životom, koji bi vršio djelotvornu ulogu u društvu umjesto današnje blijedolike Crkve.

Motivi su sigurno hvalevrijedni. Mi nećemo nikad moći dovoljno učiniti za ulazak Božjega kraljevstva u duše i po njima u svijet. No ne moramo li ipak pripaziti da u svojim težnjama za boljim svijetom ne izgubimo ono malo dobrog svijeta u kojem živimo, Crkvu? Bilo bi ludo sputavati ičiju apostolsku revnost, ali je isto tako nerazumno misliti da se može sve opravdati dobrim apostolskim motivacijama.

Ništa lakše od želje da svijetlu platonsku ideju o Crkvi, kako nam ju je Pavao naslikao i rezervirao za eshaton, ugledamo ostvarenu na zemlji, u svojoj mračnoj svagdašnjici. I čini nam se da bi prema svim pobudnim Gospodinovim riječima i vrhunaravnim počelima položenim u nas kao vrhunaravnim izvorima novoga života po tipu uskrsnuloga Krista trebalo do toga jednom doći. Ali povijest kršćanstva uči nas da se katolički narodi moralnim životom ne razlikuju mnogo od drugih naroda. Srednjovjekovna povijest Crkve znatnim se dijelom poklapa s profanom poviješću istoga razdoblja, s poviješću koja je puna čovjekovih zatajenja i padova, kao i sve druge povijesti. Apologetska metoda kard. Dechamps iz druge polovice prošloga stoljeća, prema kojoj bi iz promatranja aktualne Crkve kao moralnog čuda čovjek mogao doći do uvjerenja o istinitosti Kat. Crkve, nije požela osobitih rezultata. Kardinal je, doduše, bio radostan nad stavkom Prvog vatikanskog sabora: »I na taj način Crkva kao znak dignut nad narode (usp. Iz 11,12) i one koji ne vjeruju k sebi zove i svoje sinove uvjerava da im se vjera, koju ispovijedaju, temelji na čvrstom temelju« (DS 3014). Mislio je da je Sabor time potvrdio njegovu metodu, ali autori postavljaju sebi pitanje da li je Sabor mislio da je taj put od čuda Crkve danas k njezinu božanskom Utemeljitelju i božanskom porijeklu ili, kako se sv. Augustin znao izraziti, od Tijela, koje gledamo ka Glavi koju ne gledamo, valjan neovisno od drugih apologetskih putova. I doista, nije lako uočiti i dokazati transcendenciju današnje Crkve, takve kakva je ostvarena nad sve ostale vjerske zajednice i društva u tolikoj mjeri da bismo mogli zaključiti na njezino *božansko* porijeklo. Oni koji su prešli taj put po Pinardu ili po kojem drugom apologetskom priručniku, potvrdit će to. De Broglie nalazi u toj metodi tisuću poteškoća. Vidi ih i kard. Newman, samo ih ne smatra tragičnima, što je za njegov duh

i razumljivo. Slučaj te metode jasno nam kazuje da život kršćana nije tako briljantan i Kristom ižarivan da bi ih u ljudskom društvu mogli prepoznavati i razlikovati kao oaze od pješčanih pustinskih krajeva.

Kad želimo i u duši predstavljamo Crkvu bez grijeha, bez napetosti, bez pastoralnih slabosti i kršćane bez nepravde, bez nevjernosti obitelji i domovini, bez podavanja u službu idejama, koje se uvijek ne slažu s njihovom vjerom, bez zaplitanja u seks, alkohol i psovku, želimo i u duši predstavljamo u stvari jednu nemoguću stvar. Kako bi to svijet izgledao kad bi svi katolici bili sveci i apostoli Pavlova tipa i snalaženja? Tad bi Bog postao vidljiv na zemlji. Božji narod bi bio nešto drugo nego ostali. Od svih bi drugih odskakivao, jasno i bjelodano kao dan bi sve ostale nadvisivao dobrotom, čovječnošću i pravednošću. Svima bi bilo jasno da je samo u njima Bog pravo na djelu. Ne bismo više trebali tražiti Boga ni konstruirati dokaze da postoji. Božji bi narod bio vjeran transparent njegova lica i neoboriv svjedok njegove prisutnosti. Povijest čovječanstva drugačije bi tekla. S jedne strane bio bi zbor svetaca, a s druge strane zbor zlikovaca. Ali nije tako. Povijest ne teče po načelima crno-bijele tehnike, nego se u sve uvukla svjetlost i tama zajedno, u kršćane i u nekršćane. Bog radi posvud i u svima. Jednako i grijeh prodire u sve. »Dosta, ti si Bog skriveni, Bog Izraelov, Spasitelj«, kaže Izaija (45, 15). Razumjeli bismo da to Izaija govori o skrivenosti Boga među neznabošcima, ali da kaže da je skriven u svom narodu, ne bismo očekivali. Međutim, Izaija dobro uočava da objava i život po njoj ne čine Boga otkrivenim i vidljivim na zemlji, nego da ostaje i dalje skriven. Na tu skrivenost objavljenoga Boga nadovezuje se grijeh i nepravda u Izraelu, koja se može mjeriti sa zlom izvan njegovih granica. Bog je ostao skriven u prirodi kao Stvoritelj, ostao je skriven u Izraelu kao Objavitelj, ostao je skriven u Kristu i u Crkvi kao Spasitelj. Posvud se nalaze nepravilnosti, neredi i grijeh, koji potiskuju svjetlost oko Božje slike.

Iz tog zajedništva Božjega naroda s grijehom u svijetu povucimo nekoliko zaključnih promatranja.

Ako nema očevodne, recimo bitne, razlike između moralnog života kršćana i nekršćana, onda se i u svijetu izvan Crkve nalaze dva sloja ljudi nalik na dva sloja u Crkvi: oni koji ne prakticiraju svoje uvjerenje (grešnici) i oni koji ga prakticiraju slijedeći svoju savjest (anonimni kršćani). Prve treba najprije obratiti od grijeha k njihovoj savjesti, kao i grešnike u Crkvi od života u grijehu k životu u svjetlu vjere. Jedne i druge treba izvesti iz njihove anonimnosti i uvjeriti ih o potrebi kršćanske motivacije moralnosti. Kako je teško dovesti grešnike da iskreno počnu živjeti u dobru, imamo iskustva u vlastitim redovima. Još je teže dobrog čovjeka, koji je dobar prema svom uvjerenju, izvesti iz tog uvjerenja. Radi se o iskrenom uvjerenju, duboko osobnom, koje je s njim sraslo kao njegov vlastiti život, k tome kad je riječ o našoj situaciji, stečen u neposrednoj blizini i dodiru s kršćanstvom. Tu se rađa naša napast i vapaj za idealnom Crkvom s toliko lucidne dobrote i svetosti da bi sama sobom mogla probiti te žive barikade osobnih uvjerenja. Ali je tako transcen-

dentna Crkva ovdje, još na putovanju, neostvariva. Međutim, u tome nema tolike tragičnosti da bismo morali padati u zdvojnost. Anonimna dobrota je stvar iz Kristova poretka i vodi ljude u život vječni. Na nama je, doduše, da pomognemo braći upoznati se s njihovim i s našim bratom Isusom Kristom, ali ne smijemo zaboraviti da je Isus Krist sam osobna Dobrota pa da je u dubinama dobrih duša spoznatljiv, iako ga duše ne znaju evandeoski izreći niti evandeoski izrečena lako prepoznati. Tako se naša apostolska slabost, koja je uposlena oko konverzija, prvotno lomi na kategorizaciji i na tematizaciji ljudskih svijesti i misaonih zorova, a ne prvotno na otporu zlih volja i izgubljenih ljudskih egzistencija, kojih ima i u redovima Božjega naroda. To nas lomljenje ne mora bacati u zdvojnost, ne samo zbog toga što ono nije određivač vječne sudbine ljudi, kao što rekosmo, nego i zbog toga što je ono nužni uvjet povjesnosti jednog povijesnog bića kao što je čovjek. Upoznati jedinoga pravoga Boga i Isusa Krista koga je Otac poslao jest povijesni zadatak čovječanstva, koje bez povijesnih zadataka ne može živjeti. Ta, dakle, spoznaja nije u čovječanstvu ostvariva najednom, nego se povijesno polako razvija, razvojnog je obilježja pa zato u tom poretku dugotrajne evolucije relativno sporo napreduje. I ne slutimo što tražimo kada od današnje Crkve tražimo da stvarno obrati današnji svijet Kristovoj misli. Tražimo od nje da učini za tridesetak godina ono što je zadaća njezine povijesti do konca svijeta. Tako za naš nemir i nezadovoljstvo nije kriva Crkva, koja uistinu radi na svom povijesnom zadatku, nego smo krivi mi, koji se apsolutiziramo i mislimo da se s nama i s našom generacijom povijest završava.

Razmotrimo još nešto.

Otkuda svijetu koji ne živi suživljen s Crkvom i izvan nje to da postizava moralan život koji je više-manje ujednačen s općim moralnim životom kršćana? Konkretni je kazano: otkuda anonimnim kršćanima da su dobri i da se o nekima može reći da su bolji od samih kršćana? Gledajući takve anonimne kršćane, koji su se javljali i prije Krista, sve tamo od pravednoga Abela, znalo se nedavno reći s prenatlaženom formulacijom: samo dobar ateist može biti dobar kršćanin. Ali otkuda ti valovi dobrote, vrhunaravne dobrote, Kristove dobrote, koji otajstveno nevidljivo optaču svijetom duša i čine ih sličnima Kristu? Ovdje treba primijeniti onu: *extra Ecclesiam nulla salus*, sve se milosti dijele u ovisnosti od Crkve. Tu se vidi koliko je Crkva otajstveni Krist. Sve su milosti od Krista, a budući da je Crkva otajstveni Krist, sve su milosti od nje. I anonimnim kršćanima je Crkva nevidljiva majka. Ovdje treba Crkvu shvatiti dinamički, a ne statički, kao juridičko tijelo. Crkva kao Kristovo Tijelo, pokretana Duhom Svetim, njime vođena, njime oplođivana, njime razvijana u svakoj vrsti dobrih djela i nastojanja za blišnjega, izvor je milosti za anonimne kršćane, tako da su oni njezin plod, plod cijelog otajstvenog Tijela, zajedno s glavom i s udovima. Postoje anonimni kršćani, ali postoje i anonimni plodovi Crkve, anonimni plodovi kršćana.

Uznemiruje nas mali apostolski učinak u sredini u kojoj djelujemo, ne shvaćamo kako je mali učinak našeg kršćanskog življenja na okolinu koja nas okružuje. Ne zaboravimo da na zemaljskoj kugli ima šest sedmina ili pet šestina ljudi koji nisu katolici. Naši su plodovi imali kamo otići da se uzdrži ravnoteža milosnog života. Crkva kao otajstvo hrani cijeli svijet milošću. Nepravda je Crkvi spočitavati da je manje dobra nego svijet, nego ljudi izvan nje, jer je sva ta dobrota, proključala iz njezinih otajstvenih dubina, iz nje kao otajstvenog Tijela, i to ne u mirovanju, nego u pokretu i naprezanju. Istina, i anonimni kršćani kao ljudi dobre volje umnožavaju milost i tako obogaćuju Crkvu, no ipak treba reći da anonimni kršćani žive od Crkve.

Konačno, iz činjenice da je Božji narod impliciran u grijeh kao i ostali ljudi, tako da nam nije lako upoznati u njemu Božju prisutnost, proizlazi i ovo: sve što se u jednoj povijesnoj epohi pojavi zla i dekadentna, mora se javiti i u Crkvi, u Božjem narodu. Kada kažemo da Crkva nije zaštićena od provale grijeha, onda mislimo da nije zaštićena od provale *konkretnog oblika* zla koje se u pojedinim povijesnim razdobljima javlja u svijetu. Danas Crkva mora biti u krizi, jer je svijet u krizi. I ako je danas društvo dekadentno, i ona je manje-više dekadentna. Sablažnjavati se danas nad slabostima Crkve, specifičnim današnjem, vremenu, značilo bi isticati kršćansku nezrelost, koja nas odvodi od Crkve, umjesto da budemo uviđavni i da pokušamo u strpljivosti popravljati zlo i probijati putove dobru.

GIBT ES BEWEGGRÜNDE, DER KIRCHE DEN RÜCKEN ZU KEHREN?

Zusammenfassung

Die Kirchenaussicht hat sich nach dem Konzil beträchtlich verändert, sowohl die kerygmatische und liturgische wie auch die administrative. Nichtdestoweniger kehren manche Jungengruppen unter uns solch einer erneuten Kirche den Rücken. Sie wünschen eine reine, endgültig wirkungsvolle und unumgänglich empfehlenswürdige Kirche.

Die Geschichte lehrt uns dagegen, dass die christlichen Völker in sittlicher Praxis nicht so ganz verschieden von anderen Völkern sind. Wenn wir uns eine sündenfreie, konfliktlose Kirche ohne pastorales Versagen, wie auch ganz gerechte Christen ohne Schwachheiten im Sex und Alkohol in Einbildungskraft vorstellen wollen, schwärmen wir für eine unmögliche Sache. Wie würde die Welt aussehen, wenn alle Katholiken heilig und apostolisch, einem hl. Paulus ähnlich wären? Einerseits hätten wir lauter Heilige, andererseits lauter Bösewichte. Gott würde auf Erden sichtbar sein! Der liebe Gott aber wirkt überall und in allen Menschen (anonyme Christen). Die Geschichte verläuft nicht nach der schwarz-weißen Technik, sondern Licht und Finsternis haben sich überall eingenistet, in den Christen und Nichtchristen. Die Kirche muss eine Krise überleben, weil die Welt in Krise steht und wenn heutzutage die Gesellschaft dekadent ist, muss auch die Kirche mehr oder weniger an der Dekadenz leiden.